

BALLA GYÖRGY
egyetemi tanár
DE ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet
ORCID: 0000-0003-4239-4063

MOGYORÓSY GÁBOR
egyetemi docens
DE ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet
ORCID: 0000-0002-2503-5029

PONGRÁCZ ANIKÓ
titkárságvezető
DE ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet

NAGY BÉLA
ny. egyetemi docens
DE ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet

SZABÓ TAMÁS
egyetemi docens
klinikaigazgató
Debreceni Egyetem AOK, Gyermekgyógyászati Klinika
<https://orcid.org/0000-0003-2416-5902>
szabotamas@med.unideb.hu

JENEI ZSUZSA
koordinátor
DE ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet / MTA DAB
Orvostörténeti Munkabizottság
E-mail: jeneizs@med.unideb.hu

100 ÉVES A DEBRECENI EGYETEM GYERMEKGYÓGYÁSZATI KLINIKÁJA A DEBRECENI GYERMEKORVOSLÁS ÉS A DEBRECENI GYERMEKKLINIKA TÖRTÉNETE

Debrecenben a gyermekorvoslás hagyománya a XVIII. századra nyúlik vissza. A Református Kollégium szellemi ösztönző légkörében munkálkodott Csapó József. Nevéhez fűződik az első magyar nyelvű gyermekorvosi szakkönyv kiadása. A Gyermekklinika mai épületének átvételére és felavatására 1924. november 6-án került sor. A nemzetközileg is elismert Szontagh Félix professzor lett a debreceni Gyermekklinika első igazgatója. Szontagh professzor úr utódja, Bókay Zoltán vezetése alatt a Gyermekklinika nemcsak hazai, hanem külföldi megtélelésében is további elismerést szerzett. 1949-ben Kulin Lászlót nevezték ki nyilvános rendes tanárrá és a klinika igazgatójává. Működése idején, 1950–52-ben megépült az ország első klimatizált osztálya sorvadt csecsemők és koraszülöttek számára. Kulin László 1972-ben vonult nyugdíjba, utóda munkatársa és tanítványa, Kövér Béla lett, aki közismerten kiváló klinikus volt. Munkásságának köszönhetően a debreceni Gyermekklinikán létesült az egyik Perinatális Intenzív Centrum (PIC) 1976-ban. 1977-ben Karmazsin Lászlót nevezték ki igazgatónak. Karmazsin professzor számos szubspecialitás létrejöttéhez teremtette meg a feltételeket (pszichológia, pulmonológia, immunológia, koraszülött gondozás). Vezetési időszakára esik a gyermekintenzív osztály, valamint a speciális diagnosztikát és a tudományos munkát biztosító laboratóriumok létrejötte. 1992-ben az igazgatói státuszra Oláh Éva nyert kinevezést. Felvételi osztályt alakított ki, és előtérbe került a hematológia és a citogenetika fejlesztése. 2007 júliusától Balla György professzor vette át a Gyermekklinika igazgatását. Működése idején tanszékek alakultak,

Beérkezett 2024. 06. 15.

Közlésre elfogadva 2024. 08. 15.

Copyright GERUNDIUM

a Kenézy Gyula Kórház Gyermekosztálya a Gyermekklinika része lett. A debreceni gyermekgyógyászat nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő gyógyító intézménnyé vált. 2018. április 1-jétől Veres Gábor egyetemi tanár kapott megbízást az intézet igazgatására. A debreceni és a budapesti iskola ötvözéséből egy izgalmas új klinika körvonalazódott, azonban 2020 januárjában bekövetkezett tragikus halála a kibontakozást meghiúsította. 2020 februárjától Szabó Tamás egyetemi docens kapott megbízást a Gyermekklinika vezetésére. A klinika fejlődése töretlenül folytatódik a gyógyítás, a kutatás és az oktatás terén egyaránt.

Kulcsszavak: a debreceni gyermekorvoslás története, Debreceni Egyetem, Gyermekklinika 1924, 100 év, igazgatók, szakmai fejlődés

100 YEARS OF PEDIATRIC CLINIC OF THE UNIVERSITY OF DEBRECEN – THE HISTORY OF PEDIATRICS AND THE PEDIATRIC CLINIC IN DEBRECEN. The tradition of pediatrics in Debrecen dates back to the 18th century. József Csapó, working in the intellectually stimulating environment of the Reformed College, is credited with publishing the first Hungarian pediatric medical textbook. The official inauguration of the current building of the Pediatric Clinic was held on November 6, 1924. The internationally renowned professor Félix Szontagh became the first director of the Pediatric Clinic in Debrecen. Under the leadership of his successor Zoltán Bókay, the clinic gained further recognition both domestically and internationally. László Kulin was designated as a full professor and director of the clinic in 1949. During his tenure, between 1950 and 1952, the country's first air-conditioned ward for malnourished infants and premature babies was built. Professor László Kulin retired in 1972, and an excellent clinician, his colleague and student, professor Béla Kövér succeeded him. Thanks to Béla Kövér's efforts, one of the first Perinatal Intensive Care Centers (PIC) in Hungary was established at the clinic in 1976. In 1949, László Kulin was appointed public teacher and director of the clinic. During its operation, in 1950–52, the country's first air-conditioned ward for emaciated babies and premature babies was built. László Kulin retired in 1972 and was succeeded by his colleague and student Béla Kövér, who was a well-known excellent clinician. Thanks to his work, one of the Perinatal Intensive Centers (PIC) was established at the Children's Clinic in Debrecen in 1976. Professor László Karmazsin was selected as director in 1977. He created the conditions for the development of several subspecialties, including psychology, pulmonology, immunology, and neonatal care. During his leadership period were also established the Pediatric Intensive Care Unit (PICU) providing diagnostic laboratories and scientific research. Professor Éva Oláh was chosen as director in 1992. She established an admissions department and prioritized the development of hematology and cytogenetics. From July 2007, Professor György Balla took over as director. During his time, new departments were formed, and the integration of the Pediatric department of Kenézy Gyula Hospital into the Pediatric Clinic strengthened the clinic's capacity for comprehensive pediatric care. Pediatric care in Debrecen became a leading institution even by international standards. Professor Gábor Veres was entrusted with the role of director on April 1, 2018. His tragic death in January 2020 interrupted the exciting development of the clinic, which sought to merge the Debrecen and Budapest schools. Tamás Szabó has been the head of the clinic from February 2020. The development and growth of the clinic continued both in the field of infrastructure, treatment, research and education.

Keywords: history of pediatrics in Debrecen, Debrecen University, Pediatric Clinic 1924, 100 years, directors, professional development

A debreceni ispotályok

A városok XV. századi megerősödése, a gazdasági fejlődés következtében – főleg a felvidéki és erdélyi területek városaiban – felerősödött a városi polgárság, és ennek következtében az ispotályalapítási kezdeményezések száma is, melyeket addig elsősorban egyházi közösségek alapítottak és tartottak fenn. Az újabb ispotályok alapítását a szegénység és szociális problémák indokolták, mert a város fogadta be többek között a jobbágysorból menekülőket és más szegényeket, vándorló iparosokat is. Az 1523-ban Selmecbányán alapított ispotályt 1529-ben a debreceni követte, majd 1530-ban Bártfán, Szakolcán és Újbányán, 1535-ben pedig a mai Budapesten alapított a városi polgárság ispotályt.¹

Debrecen megbecsült polgára, Boncz László 1529-ben a város főutcáján, saját házában alapította meg az első Debreczeni ispotályt, s – kivételes módon – részben a saját, részben a városi hatóság felügyelete alá rendelte az intézményt. A Boncz-ház a Csapó utca elején, az északi oldalon állt, az Ispotály a Szent Erzsébet kápolnával egybekötve működött: itt történt a szegény-, árva- és idősgondozás mellett fogyatékkal élők ápolása is. A Boncz házaspár halálát követően az intézmény fenntartása a városi tanácsra hárult. Áttelepítették az ápoltakat a Piac utcai házból a mai Dósa nádor téren álló volt ferences rendi klostromba. Az ápolda egészen 1705-ig itt működött, és ezt nevezték belső ispotálynak.²

Debrecen belső ispotálya 175 évig működött, mellette 1553-tól egy külső Ispotályt is találunk a korabeli iratokban, mely mellé 1704-ben református templom épült, a református egyház és a város fenntartásában működött 1752-ig. Mivel a református ispotályban gyakori volt a vita a katolikus szegények elhelyezéséről, a város saját pénzén egy katolikus Ispotályt is építtetett 1779-ben³. Bár a 19. században az épületegyüttes számos pusztuláson és újjáépítésen esett át, a debreceni református ispotály az ország egyik leghosszabban működtetett szociális intézményeként alapozta meg a mai debreceni egészségügyi és szociális intézményhálózatot.

A gyermekorvoslás nagy alakjai Debrecenben a gyermekorvoslás hajnalán

A gyermekgyógyászat mint önálló diszciplína kialakulásának első jeleit a felvilágosodás korára tehetjük. Míg az európai kontinensen elsősorban szociális és közegészségügyi

¹ Dr. ÁGOSTON István, *A kórházi kapacitások és szabályozásuk fejlődéstörténete*. Doktori (PhD) értekezés (2013), 40. https://doktoriiskola.etk.pte.hu/public/upload/files/Doktoriiskola/Teziszfuzetek/agoston_magyar.pdf.

² Szűcs Ernő, „Ötven éve pusztult el Debrecen külső ispotályi temploma”, *Honismeret*, 6. (1994), 22–25. https://epa.oszk.hu/03000/03018/00116/pdf/EPA03018_honismeret_1994_04_022-025.pdf.

³ Vitéz CSIZMADIA József, „Lebombázott templom, tönkretett Ispotály”. <https://ispotaly.com/ispotaly/lebombazott-templom-tonkretett-ispotaly/>.

intézmények felállításával igyekeztek javítani a nemzetek rossz egészségügyi kilátásain (Franciaországban szociális intézmények sora, Bécsben gyermekosztály létesült az „*Allgemeines Krankenhaus*” keretében), addig a gyermekgyógyászat úttörő vívmányai elsősorban a szigetország területein születtek. Kialakult a fertőző betegségek nomenklatúrája (scarlatina, varicella, variola kifejezések), megjelent Francis Home könyve a diftériáról, 1767-ben George Armstrong megjelentette az egyik első gyermekgyógyászati tankönyvet és két évvel később megalapította az első londoni – egyben a világon is első – gyermek rendelőintézetet (*Dispensary for the Infant Poor*⁴). A 18. század végén megjelent Michael Underwood gyermekorvosi könyve⁵, Edward Jenner műve a vakinációról.⁶ E könyvek mellett az európai gyermekorvoslás fellendítésére nagy hatást gyakorolt a svéd Nils Rosen pediátriai munkája is, melyet Domby Sámuel Borsod megyei főorvos fordította magyarrá.⁷

A debreceni, csakúgy, mint a magyar gyermekgyógyászat a nagy gyógyító műhelyekkel szoros szakmai és emberi kapcsolatokat ápolva, velük egy szellemiségben és tudományos irányultságban dolgozva fejlődött. A város két neves tisztiorvosa, Weszprémi István és Csapó József mélyreható ismereteinek köszönhetően a cívisváros gyermekeinek gyógyítása az angliai, Rajna vidéki, svájci orvoslással vetekedhetett.

Fontos előttük szólni azonban Weszprémi tudós tanáráról, Hatvani István (1718–1786) kollégiumi professzorról. Az ördögös professzor otthonosan mozgott a filozófia, matematika, fizika, kémia, teológia és a csillagászat területén is, s „*Erasmus, Paracelsus és Vesalius városából, Bázalból hozza magával az orvostudomány tanait*”.⁸ Latin nyelvű filozófiai művének (*Introductio ad principia philosophiae*, azaz „Bevezetés a szilárdabb filozófia alapelveibe”, Debrecen, 1757) harmadik fejezetében a valószínűségszámítás és a statisztika elveit és módszereit összegezte, és kora legmodernebb filozófiai és matematikai nézetei mellett statisztikai táblázatot készített a csecsemőhalandóságról, matematikai módszerrel vizsgálva a magas mortalitást.⁹ E művéből maradt fenn, hogy 1754-ben súlyos himlő- és kanyarójárvány tizedelte a gyermeklakosságot Debrecenben.¹⁰

Weszprémi István (1723–1799) A Református Kollégium eminens diákja, majd 1752-ben „*a szerzett tudományainak nagyobb öregbítésére külső országok felső iskoláiba indul*”. Bécs orvosi egyetemén tanul, de ott még a 18. század második felében sem

⁴ P. M. DUNN, “George Armstrong MD (1719-1789) and his dispensary for the infant poor”, *Archives of Disease in Childhood – Fetal and Neonatal Edition* 3 (2002 Nov): 228–231. DOI: 10.1136/fn.87.3.f228.

⁵ M. A. UNDERWOOD, *Treatise on the Diseases of Children, with Directions for the Management of Infants from the Birth; Especially Such as are Brought Up by Hand* (London: J. Mathews, 1784).

⁶ EDWARD JENNER, *An Inquiry Into the Causes and Effects of the Variole Vaccinae* (London, 1798).

⁷ NILS ROSEN, *Orvosi tanítás a gyermekek' nyavalyáiknak meg-esmerésekről, és Orvoslásukról*. ford. DOMBY Sámuel (Pest: Landerer, 1794).

⁸ KÓTAY Pál, „Weszprémi István”, *Korunk*, 10 (1978): 831–836.

⁹ POSTA József, „Hatvani István – Egy polihisztor életútja”, *Gerundium* 19, 1. sz. (2019), 119. DOI: 10.29116/gerundium/2019/1/10.

¹⁰ SZÁLLÁSI Árpád, *Szontagh Félix (1859–1929) és a debreceni gyermekorvoslás előzményei* (Debrecen: Debreceni Orvostudományi Egyetem, 1995), 8–10. <https://dea.lib.unideb.hu/items/01e245b1-42a1-4ae0-b08e-6b807e7baa64>.

avatnak protestánsokat orvosdoktorrá, ezért Zürichben, Utrechtben, majd Londonban folytatja tanulmányait. Utrecht egyetemén szerzett orvosdoktori oklevelet 1756-ban. Hazatérte után Debrecen városi orvosa lett, s 76 éves korában bekövetkezett haláláig az is maradt.¹¹

A borbély-sebész céh tagjainak kötelező vizsgájához megírja magyarul a vizsgakérdéseket és a kívánt ismeretek szövegét. 1760-ban megjelenik a „Kisded gyermekeknek neveléséről való rövid oktatás”, majd 1766-ban a „Bába mesterségre tanító könyv” című fordítása (Johann Henrik Crantz, a bécsi egyetem szülészstanárának könyve), mely a gyermekek születéstől hároméves korig tartó gondozására vonatkozó tanácsokat tartalmaz. Könyve a hazai viszonyokra íródott, s az első magyar bábakönyvként tartják számon. A könyvben megfogalmazott irányelvek rövidesen a cívisváros minden hivatásos szülése számára kötelezők lettek¹². A Bábakönyv egy példánya eljut Mária Terézia kezébe, s a császárnő, aki tíz évvel korábban még rendőri megfigyelés alá helyeztette az orvost, 1767-ben aranyláncon függő, gyémántokkal kirakott, a királynő arcképevel ellátott aranyéremmel jutalmazta meg a „*nép bajait orvosló könyvéért*”.¹³ A göttingai, lipcsei és jénai tudós társaságok egymás után tagjaik sorába választják Weszprémit, háza a szellemi élet központja: Földy János, Fazekas Mihály, Csokonai és Kazinczy gyakori vendégei.

A győri származású Csapó József (1734–1799) Németországban és Svájcban tanult, Bázelen szerzett orvosdoktori címet 1759-ben, a „*febris Hungaricus*”-ról, vagy korabeli nevén a „hagymáz”-ról szóló dolgozatával, amelyben a fertőző, kiütéssel és eszméletvesztéssel járó tífuszos lázról értekezett. A doktori értekezés egy példánya fellelhető a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárában. Csapót hazatérve a cívisváros hívta meg városi fizikusnak (tisztí főorvosnak), egyben a Református Kollégium professzora is volt. Így lett 1759-től városi orvos, 1760-tól kriminalisztikai munkatárs. Csapó és Weszprémi tízévnyi közös szorgoskodás után egymás között „felosztották a szakirodalmi terepet”. Weszprémi elkezdte a magyar- és erdélyországi orvosok heroikus összegyűjtését, Csapó pedig előbb megírta az első önálló magyar nyelvű gyermekorvosi munkát,¹⁴ majd elkanyarodott az orvosi botanika irányába¹⁵. „*A kis Gyermekek Isputáljja*” facsimile kiadását 2002-ben a debreceni Gyermekklinika akkori igazgatója, Oláh Éva professzor kezdeményezésére adták ki. Műve mind Underwood, mind a Rosen

¹¹ A Debreceni Orvostudományi Egyetem Egyetemi Tanácsa 1967-ben alapította a Weszprémi István-díjat, hogy ezzel ismerjék el a Tudományos Diákkörben kimagasló teljesítményt nyújtó, kitűnő tanuló és példamutató magatartású hallgatókat. A díjat 2024-gyel bezárólag 83 végzős orvostanhallgató nyerte el.

¹² KÓTAY, „Weszprémi István”, 831–836.

¹³ TÓTH Ágnes, „Weszprémi István »Debrecen városának ordinarius physicus«”, *Veszprémi Szemle*, 3 (2023), 17–32. https://reformacio.mnl.gov.hu/weszpremi_veszpremi_istvan_debrecen_varosanak_nagytudomanyu_es_szelesen_kiterjedt_tapasztalasu.

¹⁴ CSAPÓ József, *Kis gyermekek ispitáljja, melyben különféle nevezetesebb nyavalyái és külső hibái a kis gyermekeknek és ezek inánt lehető orvoslásnak módjai megirattak* (Nagy-Károly: Pap István, 1771). https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_ORVO_Muzealis_33_Csapo_Kis_gyermekek/?pg=0&layout=s.

¹⁵ SZÁLLÁSI, *Szontagh Félix*, 8–10.

Domby-féle kiadványt megelőzte, ez mutatja munkássága országos jelentőségét és úttörő szerepét, így őt tekinthetjük az első magyar nyelvű gyermekorvostani munka szerzőjének¹⁶.

Haiszler György „A gyermekek és a nőnem nyavalyáiról” című művének 1837. évi kiadásáig Csapó művéből tanulták a csak nyelvünkön beszélők a gyermekorvoslást¹⁷. Botanikai művében 417 gyógynövény szerepel, a kiadvány fontos értéke, hogy több mint ezer növénynév gazdag tárháza¹⁸. Csapó Józsefről megemlékezett Győry Tibor egyetemi magántanár az *Orvosi Hetilap* 1903-as mellékletében, ahol e szavakkal zárja sorait a szerző: „*Elmúlt idők talaján áll minden jelen. Szolgáljon ez előzetes vigaszunkul azokra az időkre, mikor a mi mai modern tudományos nézeteinket az orvosi történelem kathedrájáról fogják elmondani.*”¹⁹

1799-ben mindkét neves nyugállomány nélküli idős orvosdoktorát elveszítette a civisváros. Helyükre került Szentgyörgyi József (1765–1832), aki szintén a Nagy Kollegium diákja, Hatvani tanítványa volt. Ő lett a legnevesebb debreceni családok házi- orvosa, ismeretségi körébe tartozott Kazinczy, Kölcsey, Kiss János, és ő kezelte a haldokló Csokonait (és rendezte iratait). Legfőbb érdeme a vaccinatio bevezetése volt. A derék doktor 1832. január 1-én hunyt el, hosszú ideig nem akadt Debrecennek hozzá fogható orvosa.

Az 1875. évi statisztikák szerint a 46 ezer lakost számláló Debrecennek mindössze hús orvosa és négy sebésze volt, és nem tudunk ez idő tájt gyermekgyógyászati témájú orvosi közleményről, amelynek szerzője Debrecenben dolgozott. Debrecenben ekkor három kórház működött, egy 54 ágyas kórház, egy 300 ágyas katonai kórház és egy nyolcágyas kereskedő testületi kórház.²⁰

Az első debreceni Gyermekkórház

Noha Debrecen már a millennium éve körül foglalkozott az egyetemalapítás gondolatával, önálló gyermekgyógyászati intézete még nem létezett. Arra csak 1903-ban került sor. Ekkor, 1903. május 16-án Debrecen szabad királyi város törvényhatósági bizottsága úgy döntött, hogy a Mester utca végén (a Pesti utca, Pozsonyi út és a Koszorú utca által határolt területen) lévő telket állami gyermekmenhely céljaira engedi át. A telek körüli hosszas huzavona után az intézményt – Ybl Lajos műépítész tervei alapján – ma is hihetetlennek tűnően rövid idő alatt tető alá hozták: már 1903 novemberében „*át lett*

¹⁶ KENYERES Ágnes (főszerk.), *Magyar életrajzi lexikon 1000–1990*. Javított, átdolgozott kiadás (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1994). <https://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html>.

¹⁷ SZÁLLÁSI, *Szontagh Félix*, 8–10.

¹⁸ KENYERES, *Magyar életrajzi lexikon*.

¹⁹ GYÖRY Tibor, „Emlékezzünk régiokról. Csapó József (1734-1799.) s gyermekgyógyászati munkái”, *Orvosi Hetilap*, 35. (1903. augusztus 30.), 36.

²⁰ SZÁLLÁSI, *Szontagh Félix*, 8–10.

adva hivatásának az egyszerű, de nemes ízléssel épített, parkkal környezett egyemeletes épület”.²¹

Az intézmény élére **Brokés Győző** (1878–1948) került, aki több évtizedig látta el ezt a feladatát. Amikor a király által 1912. július 7-én szentesített 1912. évi 36. törvény-cikk engedélyezte a Debreceni Egyetem felállítását, a gyermekmenhely lett a gyermek-klinika anyaintézete, s kiemelkedő szakembergárdája révén gyermekklinikai feladatokat is ellátott az egyetemi klinika elkészültéig. Az elhúzódó építkezésektől függetlenül tehát 1921. november 4-én megnyílt az orvosi fakultás és a Gyermekklinika is. Az utóbbi az egyetemi építkezések ideje alatt a Magyar Királyi Állami Gyermekmenhely épületében kapott átmeneti elhelyezést és végzett gyógyító és oktatómunkát 6 orvos, 4 gyakornok, 20 ápolónő, 1 asszisztens, 1 adminisztrátor és 2 portás.

A Debrecenben magvalósult Magyar Királyi Gyermekmenhely tervrajza

Forrás: Orvosi Hetilap

A korabeli napilapok tanúsága szerint²² az állami gyermekmenhely mintegy 5000 csecsemőt és 7 éven alul levő kis gyermeket helyezett el hajdúmegyei falvakban, akiknek támogatására az intézet igazgató főorvosa 250 000 koronát kért kiutaltatni, s további 200 000 koronát kért a központi intézet fenntartására, személyzet fizetésére és a központi intézetben ápoltak ételmezésére. Az összeg fele csak fűtésre ment el.

Az 1920-as években dr. Szily Tibor (1898–1975) irányításával az intézmény az egyébként mostoha körülmények között dolgozó gyermekvédelem nélkülözhetetlen láncszeme lett. Az 1930-as évek derekától dr. Kulin László – később közel negyedszázadon át a Gyermekklinika igazgató professzora és Kossuth-díjas tudósa – vezette a gyermekmenhelyet az 1940-es évek végéig. A háborús események idején a bentlakókat nevelőszülők vették gondozásba vidéken, mintegy két éven át. 1948-ban miniszteri fennhatósággal Állami Gyermekvédő Intézetté alakult át dr. Buda Károllyal az élen, aki 1952-ben a Megyei Gyermekkórház igazgató főorvosi, 1955-ben pedig a Megyei Kórház Gyermekosztályának osztályvezető főorvosi feladatkörét töltötte be. 1962-ben két gyermekosztályt hoztak létre a kórház keretén belül, s az emeletes szárnyban az I. sz. Gyermekosztály kapott helyet dr. Kiss Szabó Antal c. egyetemi docens vezetésével, akit 1988-ban dr. Lakatos Lajos követett osztályvezető főorvosi minőségben.²³

²¹ LAKATOS Lajos, „100 éves a Kenézy Kórház Csecsemő- és Gyermekosztályának főépülete”, *Orvosi Hetilap*, 10 (2004), 10–13.

²² *Egyetértés napilap* (1919. december 28.), 8.

²³ LAKATOS, „100 éves a Kenézy Kórház Csecsemő- és Gyermekosztályának főépülete”, 10–13.

A debreceni Gyermekklinika születése

A Debreceni Tudományegyetem alapításának 1912-ben történt engedélyezését követően az Orvosi Kar építkezései 1914 márciusában elkezdődtek, és bár az I. világháború kitörése a kezdeti nagy lendületet lefékezte, az előrehaladást nem gátolta meg teljesen. Igen nagy szerepe volt ebben Kenézy Gyulának, a Debreceni Egyetem első nyilvános rendes tanárának, későbbi rektorának, az Orvosi Kar első dékánjának, aki az építkezés kormánybiztosaként is működött. Vezetésével 1918. október 19-én a tudományegyetem orvostanári egyhangú határozattal kimondták a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem Orvosi Kar megalakítását.

*Korb Flóris, az egyetemi épületek tervezője (középen)
munkatársaival a Gyermekklinika előtt*

Forrás: DE Archív

Az egyetemi épületek és a klinikai telep épületeit Korb Flóris tervezte. Korb nevéhez fűződik többek között a New York Palota, a Zeneakadémia, a városligeti Nádor-híd tervezése. Balszerencsés módon azonban a frissen alapított Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem első tanévét beárnyékolta az első világháború kirobbanása, a kolera-járvány, a hadigazdaság és az infláció.²⁴

Az orvostani telep építkezése a sok nehézség miatt lassan, de szünet nélkül folyt a háború alatt is. A 1918. október 23-i avatónnepségen jelen volt az uralkodó IV. Károly király és felesége, Zita királyné mellett a kormány vezető személyiségei és számos

²⁴ FORISEK Péter és KEREPESZKI Róbert, *A tudás temploma. A Debreceni Egyetem Főépülete* (Debrecen: Debreceni Egyetem, 2014), 9–14. /<https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/Kiadv%C3%A1ny%C3%A1r/From%C3%B3ci%C3%B3s%20kiadv%C3%A1nyok/A-tudas-temploma-2019.pdf>.

meghívott előkelőség, ekkor már tető alatt álltak a klinikák téglafalai, de az Orvostudományi Kar épületei közül csak az ún. felvételi épület volt készen. A többi 20 épület betetőzötten állt ugyan, de a belső berendezés még befejezésre várt, azonban 1920-ig nem történt semmi. 1922-ben Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter látogatást tett a klinikatelepen, s lesújtó tapasztalatokat szerzett. Mint később írja:

„[...] tető alatt volt ugyan, de befejezetlenül állott a debreceni egyetemi telep, amelyet, amikor odamentünk, valóban úgy fedeztünk fel, mint az inkáknak az őserdőben levő valamely elhagyott városát. Több méteres gaz között alig találtuk meg az egyes tető alatt lévő egyetemi épületeket.”²⁵

Bókay Zoltán
Forrás: DE archív

Szontagh Félix
Forrás: Déri Múzeum

A magyar kormány a további építkezést elrendelte, 1923-ban elkészült a belgyógyászati és a szemészeti klinika, valamint a Röntgen-intézet, 1924-ben adták át a gyermekgyógyászati klinikát, egy évvel később pedig a törvényszéki orvostani intézet épületét. Az új komplexum Európa egyik legszebb klinikatelepe lett a debreceni Nagyerdőben.²⁶ Az építkezések alatt Róth Miksa üvegfestőként és belsőépítészként is hozzájárult a klinikák mai megjelenéséhez. Közismerten az ő alkotása a Debreceni Egyetem később elkészült főépülete Díszudvarának kupolája, valamint az Aula öt hatalmas üvegfestménye is, de emellett az akkor épült klinikák belső festéseit, a falak, mennyezetek dekorációját is Róth tervezte, minden teremben egyedi mintával. A korszakot jellemző art deco motívumai, vonalvezetései fedezhetők fel a klinikákon ma is fellelhető festésekben.

A Debreceni Orvostudományi Egyetem megszervezésében oroslánrészt vállalt Kenézy Gyula, a bábaképezde igazgatója, majd a fakultás első kinevezett professzora. Az ő egykori évfolyamtársa, egyben barátja volt iglói Szontagh Félix gyermekgyógyász magántanár, akit sikerült megnyernie a klinika vezetői posztjára.²⁷ Így 1921-től a nemzetközileg is elismert és idehaza is magas szakmai funkciókat betöltő iglói Szontagh Félix professzor lett a debreceni Gyermekklinika első igazgatója. Továbbképző előadásokat, megbeszéléseket szervezett

²⁵ KLEBELSBERG Kunó, *Utolsó akkordok* (Budapest: Athenaeum, 1933), 114. <https://mek.oszk.hu/09700/09758/pdf/09758.pdf>.

²⁶ *Emlékképek a Magyar Gyermekorvosok Társasága Északkelet-magyarországi Területei Szervezete történetéből és működéséről*, szerk. CSORBA Sándor (Debrecen: Magyar Gyermekorvosok Társasága, 2002), 95–102.

²⁷ SZÁLLÁSI, *Szontagh Félix*, 13.

a terület orvosai számára, s kiemelten fontosnak tartotta, hogy a falusi szülők gyermekeinek képzését támogassák, ösztöndíjakkal és a képzést elősegítő anyagiak hitelezésével. Mivel ekkoriban nem volt még országosan egyeztetett tanterv, a klinika maga állította össze tematikáját, s kiemelt óraszámban a csecsemőgyógyászattal és a fertőző betegségekkel kapcsolatos tananyagokat.

*A debreceni Gyermekklinika fejlődésének mérföldkövei,
1924–1999*

A Gyermekklinika mai épületének és a négy fertőző pavilon átvételére és felavatására 1924. november 6-án került sor. A klinika első igazgatója Szontagh Félix professzor megnyitóbeszédében a feladatokat az alábbiak szerint foglalta össze: *„fekvő és bejáró gyermekbetegek gyógyítása; az egyetemi hallgatók gyermekorvostanra való oktatása; szakorvosok képzése; tudományos búvárkodás; a tejkonyha működtetése; beteg gyermekek, de legfőképpen csecsemők ápolására hivatott ápolók képzése”*.²⁸

A grandiózus terv megvalósult, melyhez nemcsak anyagiakra volt szükség, hanem a régi és biztos alapokon nyugvó kultúrára, szellemi energiára, a magyar törvényhozás és Debrecen város áldozatkészségére, felelős államférfiak megértésére, a hivatalnoki kar szorgalmára, a tervezéshez szükséges koncepcióra és művészi ízlésre, a közreműködő tudósok szakértelmére, a technikusok, iparosok és munkások intelligenciájára és munkakészségére – akik által létrejött az ország legszebb egyeteme.

*Szontagh Félix mellszobra
a Gyermekklinikán
Patzó Pál alkotása*

Többen lejegyezték, hogy Szontagh Félix professzor szinte két kezével vett részt a gyermekklinika felépítésében. Ahogy írták: *„Önzetlensége példátlan, az emberekbe vetett hite szinte gyermekies volt.”* Egész életén át hű maradt ősei jelszávához: a munkához és a becsületességhez. Tanítványai annyira tisztelték a professzort, hogy még életében felállították bronz mellsobrát a Gyermekklinikán.

Szontagh professzor úr utódja, Bókay Zoltán vezetése alatt (1930–1948) a Gyermekklinika nemcsak hazai, hanem külföldi megítélésében is (főleg német nyelvterületen) további elismerést szerzett. A Gyermekklinika első két évtizedében olyan szakgárda nevelkedett itt, Debrecenben, amelynek tagjai a későbbiekben igen jelentős szerepet játszottak a gyermekgyógyászat szolgálatában, mind a klinikán, mind az ország különböző vidékein.

A háborús események erősen megtépázták az intézet egyébként sem erős anyagi, technikai bázisát és személyi ellátottságát. A munka azonban mindvégig, még a kiürí-

²⁸ *Emlékképek*, 95–102

tési parancs idején (1944 ősze) is folyt a klinikán. A front átvonulása után volt olyan időszak, amikor az orvosok és a személyzet maguk gyűjtötték össze és hordták be a hátukon az élelmiszert és a tejet a környező tanyákról. Az inflációs időben pedig egyenesen arra kényszerültek, hogy két tehén beszerzésével gondoskodjanak a beteg csecsemők tejjel látásáról – melyeket a tantermi előtérben tartottak és a parkban legeltettek –, holott az ő fizetésük is csak a naponként változó tojás és zöldség árával volt mérhető.

Kövér Béla

Forrás: tablókép 1969

Bókay professzor több tisztséget is vállalt az egyetemen, az 1939/40-es tanévben az orvosi kar dékánja, 1937-től az egyetemi Diákjóléti Bizottság elnöke, majd a háborús időszak alatt az egyetem légoltalmi vezetője is volt. Az orvosi etika tárgyat is ő oktatta a medikusoknak.

A háború utáni tragikus gyermekegészségügyi helyzetben új fejezetet jelentett a Gyermekklinika életében, gyógyító munkájában a rendkívüli emberi tulajdonságokkal, kiváló klinikai elméleti és gyakorlati kvalitással, csodálatos intuitív képességgel megáldott Kulin László professzor igazgatói működése (1949–1972). Nemcsak munkatársait, hanem az egyetem vezetését és műszaki dolgozóit is szinte fanatizálni tudta, hogy – elképzelései alapján – házilag létrehozassa az ország első légkondicio-

nált, klimatizált osztályát az atrophias és koraszülött csecsemők ellátására, gyógyítására. Kulin professzor 1953-ban Kossuth-díjat kapott „A csecsemőkori sorvadás gyógyítása terén elért kimagasló eredményeiért”. Tanítványai közül négyen lettek professorok.

Kulin professzor legkedveltebb, leghűségesebb és legjobban felkészült munkatársa, tanítványa Kövér Béla lett tanszéki, klinika igazgatói utódja 1972–1977 között. Néhány év alatt igen jelentősen megváltozott a klinikai betegprofil is: csökkentek majd jórészt eltűntek a rettegett fertőző betegségek, annál nagyobb súllyal került előtérbe pl. – Kövér Béla irányításával – a koraszülött-ellátás kérdése, mely országos cselekvési programmá vált, ennek eredményeként a DOTE Gyermekklinika regionális vezető intézmény lett, majd 1976-ban Perinatalis Intenzív Centrumot (PIC) létesített. Az 1960-as évek elejétől egyre nagyobb lett az igény a speciális diagnosztika és terápia iránt, s egyre szorítóbb igényként jelentkezett az eddig működő osztályok mellett a speciális osztályok, részlegek kialakítása is. Ennek megfelelően Kövér professzor a betegellátó munkát speciális munkacsoportok kialakításával korszerűsítette (szív, ér, endokrinológia, légúti betegségek, gasztroenterológia, immunológia, genetika). Ez 1973/74-ben két fertőzőpavilon átépítésével kezdődött el, amelyekben a gyermeksebészet és a kardiológia nyert elhelyezést.

Karmazsin László igazgatói működése alatt (1977–1992) az elvárt, modern betegellátás valósulhatott meg az épületstruktúra fejlesztése, a technikai bázis és a műszerezettség biztosítása mellett. Nem lévén városi kórház, ezen periódusban két irányból

nehezedett a betegellátás súlya a Gyermekklinikára: Debrecen teljes gyermeklakosságának, valamint a szomszédos és távolabbi megyék rászoruló betegeinek fogadása is az intézményre hárult. Ez az időszak a Gyermekklinika munkájának a nemzetközi színvonalhoz való közelítésének a korszaka.

Kulin László a Gyermekklinika folyosóján

Forrás: MTI Zrt. Fotószerkesztőség

Egyre csökkent a rutin kórházi ellátást igénylő betegek száma, a betegforgalom 45-50%-át a speciálisabb diagnosztikai és terápiás ráfordítást igénylő betegek tették ki. Az intézetvezető ambíciója, lankadatlan törekvése folytán kialakításra került a speciális betegellátáshoz nélkülözhetetlen osztálystruktúra, műszerezettség és laboratóriumi háttér.

A speciális ellátáshoz mind nagyobb számban csatlakoztak az új generáció szakemberei (Oláh Éva, Kiss Csongor, Balla György, Nagy Béla, Mogyorósy Gábor, Nagy Andrea). Az átalakításokkal létrejött új osztályokon, részlegeken túl említést érdemel az 1984-ben felépült műveseállomás, elindulhatott a vesetranszplantációra irányuló felkészülés és gyakorlat.

Karmazsin László

Forrás: Tablókép, 1994

Karmazsin professzor 1973–79 között a Debreceni Orvostudományi Egyetem oktatási rektorhelyettese, 1979–85 között az egyetem rektora volt, részt vett ezen időszak jelentősebb beruházásaiban: a III. Kollégium létrejöttében, valamint szakmai fejlesztési programokban: fogorvosképzés, szívsebészet III. belklinika, kardiológia alapításában. 1989-ben kapott megbízást az Egészségügyi Főiskola létrehozására, amely ma már az egyetem egyik karaként működik.

A debreceni Gyermekklinika az ezredfordulón és a jövő útjai

Oláh Éva személyében olyan kiemelkedő kvalitású orvos került a Gyermekklinika igazgatói székébe 1992 júliusától, ezzel egyidejűleg az Északkelet-magyarországi Gyermekgyógyász Szakcsoport élére, aki már korábban bizonyította kiváló képességét, ernyedetlen szorgalmát és sokoldalú, modern feladatok megoldására irányuló küldetését, elhivatottságát.

Klinikaigazgatóként a gyógyító munka színvonalának emelésére, a szükséges feltételek megteremtésére törekedett. Tizenöt éves igazgatói periódusa (1992–2007) idején létrehozott beruházások és fejlesztések közül kiemelkedő jelentőségű a gyermeksebészeti osztály és a műtőblokk felújítása, valamint a sebészeti munkacsoport újjászervezése. E periódus fontos beruházása a Gyermekklinika nyugati szárnyának megépülése, amely 1200 m²-en, négy szinten az új pulmonológiai osztály és járóbetegrendelők, diagnosztikus egységek korszerű körülmények közötti elhelyezését tette lehetővé. A tetőtérben orvosi szobákat, valamint egy oktatószobát, a „Kövér Béla” termet is kialakították. A földszinten egy ökumenikus kápolnát rendeztek be a beteg gyermekek és szülei számára. Az Intenzív Osztály rekonstrukciója mellett a Szontagh Könyvtár és a klinika többi osztályának felújítására, anya-gyermek szobák kialakítására, a gyermek művese-állomás korszerűsítésére, és új dializáló készülékekkel való felszerelésére is sor került. Teljessé vált a számítógépes betegnyilvántartás és adminisztráció.

Oláh Éva

Forrás: Táblakép, 2007

Az egyetemi feladatok között kiemelt helyet foglal el a graduális és posztgraduális képzés, továbbképzés, amiben a Gyermekklinika oktatói igen jelentős és sokrétű feladatot vállaltak. A folyamatos továbbképzés feladatai és szervezett lehetőségei túlnőttek a Gyermekklinika és a régió határain. Heti szakirodalmi referátum a klinika orvosai részére; diagnosztikai és terápiás megbeszélések a házi gyermekorvosok részvételével; a régió orvosainak továbbképzésére és rendszeres találkozására szolgált 1992-től a „Nagyerdei Gyermekgyógyászati Esték”. Emellett nem volt olyan év, hogy a Gyermekklinika ne lett volna házigazdája – igen változatos témákban rendezett – országos és nemzetközi tudományos üléseknek.

Az általa írt és szerkesztett könyvek (*A klinikai genetika alapjai*, Medicina, 1999; *Gyermekgyógyászati kézikönyv*, Medicina, 2004, 2008; majd a *Klinikai genetika*, Medicina, 2015) a hallgatók és szakorvosjelöltek képzését segítették.

A hazai szakmai közéletben a Magyar Gyermekorvosok Társasága vezetőségi tagja, majd elnökeként (1995–99), a Magyar Humángenetikai Társaság elnökeként (2001–2004), a Genetikai és a Gyermekgyógyászati Szakmai Kollégium tagjaként, majd

2011–2016 között Szakmai Kollégium Klinikai Genetikai Tagozata elnökeként vett részt. Tagja volt az MTA Orvosi Osztálya I. és II. sz. Doktori Bizottságának (2000–2008), valamint három ciklusban az MTA Doktori Köztestületének (1999–2005), részt vett az OTKA és ETT Bíráló Bizottság munkájában. A Koraszülöttmentő Köz-alapítvány elnökeként miniszteri felkérésre megszervezte a koraszülött-szállítás országos rendszerét. A nemzetközi gyermekgyógyászati szakmai közélet aktív részeseként több mint 10 évig képviselte a magyar gyermekorvosokat az Európai Unió gyermekgyógyászati szervezetében (European Academy of Pediatrics: EAP). 2003–2007 között az Európai Gyermekgyógyász Társaság (European Pediatric Association: EPA) társelnöke, majd 2007–2010 között a gyermekgyógyász világszervezet (International Pediatric Association) európai régiót képviselő választott elnökségi tagja.

Szülői kezdeményezésre, Hajdú-Bihar megyében első civil szervezatként, az országban pedig másodikként jegyezték be 1990-ben a Leukémiás Gyermekekért Alapítványt, melynek első kuratóriumi elnöke Karmazsin professzor volt, majd 1992-ben létrejött a Gyermekklinika Alapítványa „Gyermekeinkért”, melynek alapítói a klinika orvosai és szakdolgozói, a kezdő tőkéhez huszonnégyen járultak hozzá. A kuratórium elnöke a debreceni Gyermekgyógyászati Klinika mindenkori igazgatója. Ezekben az években váltak hagyománnyá az alapítványok jótékonyági koncertjei (a Benkó Dixieland Band koncertjei), a karácsonyi ünnepek a krónikus betegek és a dolgozók számára, az onkológiai és diabeteses kis betegek pedig nyári táborozásokon vehettek részt.

Fontos dátum a Gyermekklinika történetében 2005. szeptember 17., amikor ünnepélyes keretek között átadták a Gyermekklinika új nyugati szárnyát.

Az 1924-ben felavatott régi főépület befejezésére akkor pénzhiány miatt nem volt mód. Az 1200 m²-es, négyszintes új épületrész 500 millió Ft beruházást jelentett, amit csaknem teljes egészében az Egyetem vezetése biztosított. Az épületfejlesztés új távlatokat nyitott meg a Gyermekklinika előtt: a kulturált, betegbarát környezet csökkenti a gyermekek és szüleik betegség és kezelés okozta pszichés megrázkódtatásait, javítja a betegelégedettséget.

A 2007-ben bekövetkezett igazgatói váltást követően a klinikán 1973-tól általa vezetett genetikai munkacsoport jogutódjának, a Debreceni Egyetem Klinikai Genetikai Központjának szakmai igazgatója nyugdíjazásáig, majd az Általános Orvostudományi Kar professor emeritusaként és a Debreceni Egyetem Professzori Klub elnökeként, valamint a „Daganatos és Fogyatékos Gyermekek Genetikai Ellátásáért” Alapítvány kuratóriumi elnökeként folytatta oktató és támogató munkáját, 2019-ben bekövetkezett haláláig.

A Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum (DEOEC) vezetése a Gyermekklinika számára feladatul tűzte ki az intézmény egyetemi kórházzá és oktatási-tudományos intézetté történő átalakítását, a struktúra jelentős fejlesztését, melynek célja a gyógyítás, az oktatás és a tudományos tevékenység magasabb minőségi szintre történő emelése volt. A DEOEC elnöke 2007 júliusától Balla György professzort bízta meg a Gyermekklinika igazgatásával, a struktúraátalakítással.

A Gyermekklinika Nyugati szárnya, gyermekbarát váróterület és szakrendelő

Gyógyítási tevékenység. A következő évben három alapvető, a betegellátást döntően meghatározó változás következett be:

- a korábbi teljesítményvolumen-korlát szabályok megváltozása nagyobb számú beteg finanszírozott ellátását biztosította,
- a Kenézy Gyula Kórház gyermekosztályának megszűnésével a Gyermekklinika Debrecen város és Hajdú-Bihar megye egyetlen gyermek fekvőbeteg intézetévé vált,
- a sürgősségi ellátás lehetőségének megteremtése, ami a betegek beutaló és korlátozás nélküli fogadását tette lehetővé.

Balla György

Forrás: Tablókép, 2011

Mindezek eredményeképpen a Gyermekklinika betegforgalma és ezzel bevétele ugrásszerűen növekedett. A klinika anyagi helyzetének stabilizálódásához hozzájárult a Balla György professzor, klinikaigazgató által irányított szigorú gazdálkodási rend is.

A struktúraváltás létrehozásának egyik alappillére a specializációra épült tanszéki rendszer kialakítása volt, melynek alapját az egyes szakterületekhez kötődő osztályok képezték. A Gyermekklinika tanszékekből és részlegekből álló Gyermekgyógyászati Intézetté alakult át, a működő egységek, élükön minősített tanszékvezetőkkel, a következők voltak:

- Neonatológiai Nem Önálló Tanszék (a Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikán, vezetője Balla György),

- Gyermekhematológiai-Onkológiai Nem Önálló Tanszék (Kiss Csongor) 2012-től II. Belgyógyászati Klinikán,
- Gyermek Sürgősségi, Csecsemő- és Gyermekpulmonológiai Nem Önálló Tanszék (Nagy Béla),
- Gyermek-belgyógyászati Nem Önálló Tanszék (Mogyorósy Gábor),
- Klinikai Genetikai Központ (Oláh Éva).
- A fentiek mellett részlegként működött az Intenzív Osztály, a Koraszülött Intenzív Osztály és Gyermeksebészet.

A tanszéki rendszer a gyermekgyógyászat lényegét tükrözte vissza, hiszen a neonatológia, a csecsemőgyógyászat csak a gyermekgyógyászat sajátja, oktatása csak a gyermekgyógyászaton belül történhet. Ezt a létrehozott struktúrát a világ minden pontján értették, külföldi kollaboráló partnereink számára világos volt, munkatársaink a szakterületüket el tudták helyezni a nemzetközi rendszerben.

A betegellátást döntően meghatározó szerkezeti átalakulások és a működési változások a betegellátás profiljainak eredményes működését a mai napig hatóan javították. A (nem önálló) tanszékvezetők aktivitása, felelősségvállalása megnövekedett nemcsak a betegellátásban, de az oktatásban és a tudományos tevékenységben is. A gazdasági vezetőkkel hetente megtartott tanszékvezetői értekezleteken nagy hangsúlyt kapott a hatékonyság lehetséges növelése és a pénzügyi stabilitás megőrzése mellett minden aktuális szakmai kérdés is megvitatásra került.

A megbeszélések újszerűsége, hangulata és eredményessége mindenkire kedvezően hatott. Az új szervezeti rendszerben a tanszékvezetők feladatai megnövekedtek, de a klinikai munka a nehézségek ellenére is szinte minden területen új lendületet kapott.

A 2008. évben indult és minisztériumi szinten is elismerésre került a gyermeksürgősségi ellátás, amit hamar megkedveltek a szülők, mert gyors, szakszerű gyógyításban részesültek a gyermekek.

Létrejött a Gyermekmentő Szolgálat, és koraszülöttmentő-szolgálat megerősödött, a nehéz helyzetben lévő Kazincbarcikai Kórház Gyermekosztályának működtetése is debreceni feladat lett.

Egyéb bevételek fokozására az alacsony kihasználtságú területek átmeneti időre bérbe adásra kerültek, nélkülözhetetlen volt a számos sikeres műszerpályázat, alapítványi promóciók, a fizetős betegellátási tevékenység. Az Országos Mentőszolgálattal való együttműködés keretében létrejött a Gyermekmentő Szolgálat. A Kenézy Kórház Szülészeti ügyeleti szolgálatának biztosítása előkészítő lépés volt egy integrált újszülött ellátás irányában.

Tudományos téren legfontosabb volt a PhD-programok fejlesztése. Több nyertes pályázat is született.

2009-től Európai Unió pályázatokat is nyert a klinika, 2011-ben bővült az infrastruktúra, a keleti szárny. Megújult a csecsemő és sürgősségi osztály, a neonatális intenzív központ, a gyermekintenzív ellátás minden tekintetben európai szintre emelkedett. A tetőtérben, a kismamaszállón, kulturált elhelyezést nyertek az édesanyák.

A pályázati rendszer lehetőségeinek további igénybevételével a koraszülött-ellátás gép-/műszerparkja szinte teljes egészében megújult, mely nagyban hozzájárult az újszülöttek életésélyeinek javításához.

A Gyermekklinika épületének keleti szárnya, a '40-es években, a szolgálakással (később kismamaszálló), majd a bővítés és átalakítást követően

Forrás: DE Archív

A 2016-ban elnyert EFOP 2.2.1-VEKOP16-2016-00001 számú projekt a gyermek-sürgősségi és baleseti ellátás megvalósulását eredményezi napjainkra, amivel 2600 négyzetméterrel tovább bővült a Gyermekklinika betegellátó területe.

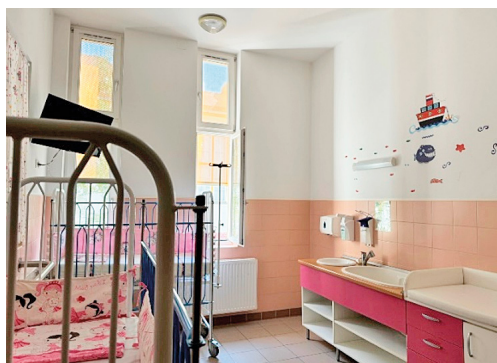
A már jól működő új strukturális rendszerben további fejlesztések történtek 2007–2017 között:

- A csecsemőosztályon a keresztfertőzések megelőzésére új csecsemőosztály „B” kialakítása saját forrásból megtörtént, az új egységben külön kezelhetővé váltak az infekciómentes csecsemők.
- A járóbeteg-rendelések felhozatala az alagsorból, emeleti szintre történő költöztetése a családok kiszolgálást segítette.
- A fejlődési rendellenességek következtében krónikus lélegeztetésre szoruló gyermekek központjának kialakítása és a rendszer finanszírozásának kidolgozása létrejött.
- Megvalósításra került a gyermekek rehabilitációs ellátása, melynek érdekében szakrendelések nyíltak, tornaterem került kialakításra a járó- és fekvőbetegek részére szakképzett gyógytornászokkal.
- Az utóbbi években óriási igény és feladat a pszichoszomatikus betegségek gyógyítása. Ez a gyermekgyógyászat és pszichiátria közötti terület. EFOP 2.2.7-16 pályázat megnyerése a gyermek- és ifjúságpszichiátria, addiktológia, mentálhigiénés ellátó rendszer infrastrukturális feltételeinek fejlesztését szolgálja.
- A Neonatológiai Tanszék pályázati forrásból komplex műszerfejlesztést és informatikai rendszertelepítést hajtott végre, egy teljesen új, 8000 négyzetméteres kubatúrát alakított ki az intenzív újszülött ellátás számára.

A Debreceni Egyetem struktúraváltásában a Gyermekklinika elsőként vett részt, hiszen már rendelkezett azokkal az egységekkel, melyek a jövő elvárásai voltak. Ez azért volt lehetséges, mert időben felismerésre került a nemzetközi hálózatokhoz való kapcsolódás és illeszkedés.

A struktúraváltás alapján létrejött fejlődés megduplázta a Gyermekklinika kapacitását, ezzel együtt teljesítményét. 2017-ben a Gyermekgyógyászati Klinika 187 fekvőbeteg ágyán és heti 329 óraszámú járóbeteg-szakrendelésen folyt a gyógyító munka. A munkatársak létszáma összesen 344 fő, 90 a diplomások és 254 fő a szakdolgozók száma.

Balla György két grémium, a csecsemő- és gyermekgyógyászat (2018-ig) és a neonatológia (jelenleg is) elnökségét látja el.

A Gyermekklinika kórtermei – régen és ma

Forrás: Déri Múzeum

Graduális képzés. A graduális képzés terén legnagyobb feladat az általános orvosképzés. Jól ismert, hogy a gyermekgyógyászat tantárgy V. éven elméleti előadásokkal, gyakorlati előadásokkal, és blokkgyakorlatokkal folyik, kollokviummal és gyakorlati vizsgával zárul, majd pedig a szigorlóéven 7 hetes szigorlóképzés történik, ami szigorlattal zárul.

Emellett a Gyermekgyógyászati Klinika államvizsgáztatásban is részt vesz, és alsóbb éveseket is fogad gyakorlati és elméleti képzésre, elméleti/gyakorlati órákat biztosít többek között a Fogorvosi Karnak, a Népegészségügyi Karnak, a Gyógyszerészeti Karnak. A graduális képzés ellenőrzése mind a dékáni, mind a minőségbiztosítás, valamint felsőbb hatóságok részéről folyamatosan történik, országos akkreditációs ellenőrzésen nagyon jó minősítést kapott.

A klinika igen aktív a hallgatók tudományos munkába való bevonásában, számos diplomamunkát és TDK pályamunkát készítettek a hallgatók, sikeresen működött a hallgatói, önkéntes segítőrendszer a klinikán.

Balla György 2010-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 2016-ban rendes tagja lett.

2018. április 1-től 2020-ban bekövetkezett tragikus haláláig a Debreceni Egyetem Gyermekgyógyászati Intézetének és Klinikájának igazgatója Veres Gábor professzor

Veres Gábor
Forrás: RMC Clinics

volt. Orvosi tanulmányait Budapesten, a Semmelweis Egyetemen és Freiburgban (Németország, Albert Ludwigs Egyetem) végezte, ezt követően a Semmelweis Egyetem I. sz. Gyermekklinikáján dogozott, hosszabb tanulmányúton Németországban, Finnországban és az USA-ban vett részt. *Tulassay Tivadar* professzor vezetése alatt dolgozott az I. sz. Gyermekklinikán 19 éven keresztül, majd 2013-tól általános igazgatóhelyettesként, 2017-től egyetemi tanári kinevezést kapott. Nevéhez fűződött a Semmelweis Egyetem Rezidens Salonjának megalapítása, mely 7 évig nyújtott különleges továbbképzési formát a fiatal orvosoknak és rezidenseknek, valamint a gyermekkori gyulladásos bélbetegségek hazai adatbázisának kialakítása.

Rövid debreceni igazgatói periódusa során nagy hangsúlyt fektetett a fiatal orvosok és kutatók támogatására, a gyógyítás körülményeinek javítására, s meghívására tett látogatást és segítette adományával dr. Herczegh Anita asszony, Áder János köztársasági elnök felesége.

Szabó Tamás, a Gyermekklinika habilitált egyetemi docense 2020 januárjában vette át az igazgatói feladatokat. Ebben az évben kezdődött és napjainkban zárult a Debreceni Egyetem Klinikai Központban az az integrációs

Szabó Tamás
Forrás: Tablókép, 2023

folyamat, amely eredményeként az ország egyik legnagyobb egységes betegellátó rendszere jön létre Debrecenben. A többlépcsős integrációs folyamathoz és a dinamikusan változó szakmai környezethez való alkalmazkodás feladata tapasztalt, ugyanakkor reziliens gyógyító, oktató, kutató munkatársakat kívánt.

A Gyermekgyógyászati Klinika ma az Északkelet-magyarországi régió legnagyobb, hármas progresszivitású intézménye, 15 betegellátó osztállyal, 177 aktív és 20 krónikus ágygal. Az intézményben évente 35-40 ezer szakrendelői vizitét bonyolítanak le, míg a sürgősségi ellátás keretében 15 ezer beteget látnak el. A klinikán csaknem 100 orvos, köztük 47 szakorvos és 350 szakdolgozó végzi feladatait. A klinika munkáját 6 gyermekpszichológus segíti, szakértelmük kiterjed a gyermekellátás számos határterületére, a koraszülöttek utógondozásától a pszichoszomatikus betegségek komplex kezeléséig.

A nagy múltú debreceni Gyermekklinikán a gyermekgyógyászat általános diagnosztikai és terápiás módszerei mellett nemzetközi szinten is korszerű beavatkozások kerülnek alkalmazásra. Egyre több innovatív kezelés áll rendelkezésre, így a klinikán ma

már mindennaposak a biológiai terápiák, a különleges egyedi terápiák, de a legújabb génterápiás módszerek meghonosítása is küszöbön áll. Nagyon ritka, egyedi gyógyszerek használatára is van mód olyan neurológiai betegségek kezelésében, mint az SMA, vagy az örökletes genetikai cisztás fibrózis. Speciális otthoni kezelések bevezetésével olyan módszereket lehet biztosítani, amivel a súlyos krónikus, állandóan kórházhoz kötött gyermekek és családjuk életét megkönnyítik, otthonukba viszik a kezelési módokat, ilyen például az otthonlélegeztetés vagy otthoni parenterális táplálás speciális indikációk mentén.

Az elmúlt évek fejlesztései (sürgősségi-baleseti-gyermeksebészeti központ, gyermekrehabilitációs ellátás) elsősorban arra irányultak, hogy egy nemzetközi mércével is kiemelkedő, magas színvonalú szolgáltatásokat nyújtó gyermekklinika jöjjön létre teljes ellátási spektrummal, a legkorszerűbb kezeléseket alkalmazva.

A Gyermeksürgősségi Központ az átadás évében, 2024-ben

Forrás: DE Médiatár

A gyermekszürgősségi ellátás kiemelten fontos fejlesztési területe a gyermekgyógyászatnak, fejlesztése jelentős mérföldkő a klinika történetében. Az új gyermekszürgősségi-baleseti központban a betegellátást 2024 őszén lehet elkezdni. A minden szempontból korszerű új központ várhatóan naponta 100-130 beteget tud majd fogadni az ambulanciáin, továbbá a 14 év alatti gyermekek traumatológiai ellátására is lehetőség lesz. A központban helyet kap egy korszerű képző diagnosztikai részleg, valamint egy 15 ágyas, két műtőblokkal rendelkező, modern gyermeksebészeti osztály is.

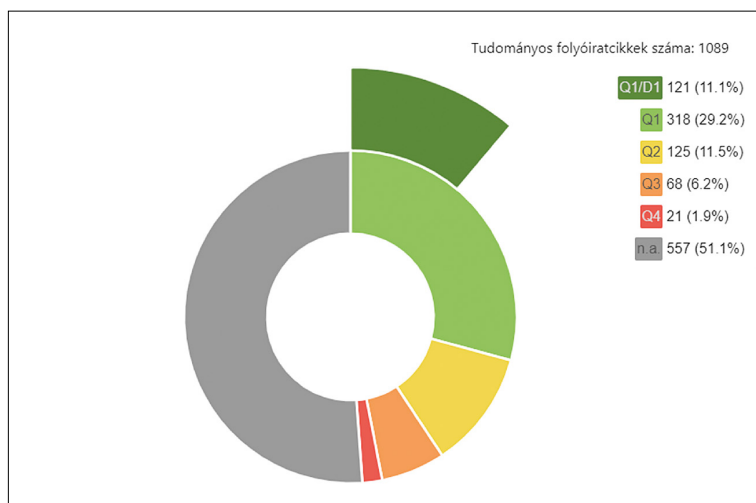
A gyermekrehabilitációs fekvő- és járóbeteg-ellátás fejlesztése szintén kiemelt fejlesztési terület és a gyermekinfektológia területén is fejlesztések várhatók. A COVID-pandémia rávilágított arra, hogy a klímaválság kapcsán nemcsak a szezonálisan jelentkező fertőző betegségek ellátására, de akár trópusi betegségek és éghajlatunkon szokatlan infektológiai esetek kezelésére is fel kell készülnünk.

Tudományos tevékenység. A Gyermekgyógyászati Intézetben számos TDK pályamunka, diplomamunka készült, illetve a munkatársak közül többen szereztek PhD-fokozatot, habilitáltak az elmúlt években. Az eredményes és nemzetközileg is elfogadható vizsgálatok elvégzéséhez széles körű tudományos együttműködésekre van szükség. Jelenleg 23 klinikai vizsgálat zajlik a klinikán. Intézeti és egyéni érdek is egyben a megvalósítható, finanszírozható és publikálható vizsgálatok végzése. A Gyermekgyógyászati Intézet publikációi:

2015–2020 közötti időszak: 223 közlemény (IF: 464,059),

2020–2024 közötti időszak: 199 közlemény (IF: 796,974).

Összességében, a klinika fennállása óta 1599 db cikk született, melyek összesített impaktfaktor-értéke: 2027,808. A Tudóstér adatbázisában fellelhető tudományos folyóiratcikkek besorolás szerinti megoszlását a mellékelt ábra mutatja.

Küldetés

A debreceni gyermekorvoslás e rövid áttekintése híven támasztja alá Vekkerdi László szavait, melyekkel a klinika első professzora, Szontagh Félix munkásságát bemutató írás előszavában találkozhatunk: „*egy nemzet élete [...] nem csupán »centrum-periféria« szerkezetben zajlik. Kerek a világ, s az élet forrása mindig a jótékonyan szétsugárzó emberi aktivitás: a tudományban, gyógyításban, oktatásban csakúgy, mint a gazdaságban és a politikában.*”²⁹

A Gyermekgyógyászati Intézet munkatársai őrzik és ápolják az elődök által megteremtett értékeket, és a klinika alapításakor elhangzott avatóbeszéd szellemében dolgoznak:

²⁹ SZÁLLÁSI, Szontagh, 3.

„A klinika legyen a szenvedő kisdedeknek a szeretet melegétől áthatott hajléka, de egyszersmind a tudomány szent hevétől hevített és reális bűvárkodásnak méltó temploma.”
(Szontagh Félix, 1924. november 6.)

A debreceni Gyermekklinika orvosi kara és ápolói az 1930-as években.
Középen Bókay Zoltán professzor

A debreceni Gyermekklinika orvosi kara 1954-ben

Nagyobb felbontásban lásd itt:

A debreceni gyermekklinika főépülete 2024-ben

Emléktábla került a Gyermekklinika főépületének falára a 100 éves évforduló alkalmából, 2024. november 13-án